

Uspěli hned napoprvé

Letečtí návodčí jsou prvními příslušníky českých vzdušných sil nasazenými přímo v bojových operacích

Text: Tomáš SOUŠEK
Foto: archiv 223. lbz

Ještě před pár lety věděl o českých leteckých návodčích jen málokdo. Malá skupinka skutečných profesionálů však stále procházela náročným výcvikem, a to jak u nás, tak i v zahraničí. Dovidali jsme se o něm většinou jen v souvislosti s leteckým cvičením Flying Rhino. Dnes již působí návodčí i v zahraničních misích, a tak můžeme přiblížit jejich zkušenosti z reálného bojového nasazení.

Forward Air Controller (FAC) neboli předsunutý letecký návodčí je jednou z nejnáročnějších vojenských profesí. Jeho úkolem je především koordinování činnosti vzdušných sil s pozemními jednotkami a přesné navádění letadel v rámci přímé letecké podpory CAS (Close Air Support). Role návodčích je v bojových podmínkách nezastupitelná i přesto, že dnes existují moderní navigační a naváděcí systémy jak pro letadla, tak pro samotnou munici. Díky návodčím bylo s vysokou přesností zničeno mnoho cílů v řadě ozbrojených konfliktů posledních desetiletí. České armádě však takováto schopnost až donedávna chyběla.

Vznik české jednotky předsunutých leteckých návodčích lze datovat rokem 2001, kdy se Česká republika přihlásila k plnění jednoho z aliančních závazků označeného Force Goal 0315 – výstavba a modernizace skupin

navedení taktického letectva. „Tento úkol v sobě nese několik hlavních oblastí – výběr a výcvik personálu, speciální vybavení, zabezpečení spojení a v neposlední řadě i mobilitu. V zadání je zmíněn také operační stupeň, na němž by měli návodčí působit – v našem případě je to celé rozpětí od praporu až po divizi,“ říká velitel 223. letky bojového zabezpečení v Náměšti nad Oslovou podplukovník Zdeněk Bauer.

Právě v Náměšti bylo 1. října 2001 vytvořeno oddělení leteckých návodčích, kdy v podstatě na zelené louce začínalo prvních pět specialistů. Ti se však do budování nové jednotky pustili s vervou, a tak se již na jaře příštího roku zapojili do prvního mezinárodního cvičení na území Spolkové republiky Německo. O půl roku později zorganizovali vlastní cvičení na území České republiky, které neslo název Czech Mate 2002. Šlo o jakýsi nulový ročník Létajícího nosorožce

v ČR. První Flying Rhino u nás se potom uskutečnilo v roce 2003. Téhož roku se oddělení transformovalo do roje, který funguje až dosud. Letos však čeká návodčí další reorganizace, v rámci které se výrazně zvýší počet jednotlivých skupin.

ZÁKLADEM JE VÝBĚR LIDÍ

Nábor vhodných kandidátů na pozici leteckých návodčích rozhodně není snadnou záležitostí. Požadavky jsou totiž obdobné a mnohdy ještě vyšší než požadavky na příslušníky jiných speciálních jednotek. V současnosti je to především dvouletá praxe v armádě a pochopitelně vynikající zdravotní stav a fyzická kondice. I když jak přiznává plk. Bauer, není fyzická stránka nejdůležitějším. „V minulosti jsme tento faktor brali jako rozhodující, nicméně postupem času se ukázalo,

náročnou prací problémy ani s výpočetní technikou.

Pokud voják projde výběrovým řízením, je okamžitě zařazen k jednotce, kde se zprvu věnuje zejména taktice malých jednotek v organickém týmu. Samozřejmostí je také intenzivnější střelecká či výsadková příprava. Na základě nejnovějších poznatků z vojenských konfliktů se do výcviku zařazuje i příprava pro přežití a únik z nepřátelského území. Souběžně s tímto výcvikem musejí noví příslušníci jednotky nastudovat řadu dokumentů a publikací týkajících se samotného navádění letadel. Součástí této fáze přípravy jsou i první pokusná navedení pod dohledem instruktora. V tomto ohledu se jako ideální jeví začlenění jednotky do struktury letecké základny, kdy je možné využívat běžných letových akcí.

Pokud jde vše podle plánu, odchází poté nováčci do některé ze zahraničních

specializovaných škol pro letecké návodčí. V NATO jich je asi deset, nicméně čeští vojáci spolupracují zejména s JFACTSU (Joint Forward Air Control Training and Standard Unit) v britském Leeming nebo s americkým JFCOE (Joint Fire Centre of Excellence), respektive s obdobnou školou na základně v německém Spangdahlemu. Zde se kromě další teorie věnují zejména praktickému navádění skutečných letadel na skutečné cíle. Právě vzhledem k desítkám letů různých typů letecké techniky a také kvůli spotřebované munici se cena jednoho kurzu pohybuje velmi vysoko. Tento takzvaný vstupní kurz trvá pět týdnů, a pokud se jeho účastníkům podaří splnit osmnáct úspěšných navedení, získávají certifikát omezené bojové způsobilosti „Limited Combat Ready“.

Další výcvik pak probíhá opět na domácí půdě s tím, že i zde je přesně stanoven počet úspěšných navedení, a to nejen ke zvyšování kvalifikace, ale i pro její udržení. V tomto případě je to alespoň čtyřicet do roka. Jinými slovy, pokud nebude návodčí pravidelně navádět, přestane splňovat podmínky podobné jako třeba pilot, který delší dobu nelétá. Naštěstí letka bojového zabezpečení v Náměšti má již vyškolené vlastní „supervisory“, kteří mohou ostatní dále cvičit a kteří také udělují kvalifikaci plně bojové způsobilosti „Combat Ready“. Děje se tak zpravidla při cvičeních typu Flying Rhino. Nicméně ani poté nemá návodčí „vyhráno“. Nejen že si musí kvalifikaci neustále udržovat, ale před každým nasazením v reálné bojové misi je ještě přezkušován z postupů platných pro danou operaci přímo na místě. Teprve poté je mu přidělen vlastní volací znak a je

že důležitější je dobrá znalost anglického jazyka. Fyzickou zdatnost totiž můžeme vhodným výcvikem dostat na požadovanou úroveň v řádu měsíců, zatímco příprava člověka, který neumí anglicky, se může protáhnout třeba až na čtyři pět let,“ vysvětluje velitel letky bojového zabezpečení. Uchazeč splňující jazykové znalosti úrovně Stanag 3333 tak má pro něj větší cenu. Výhodou jsou určité i další dovednosti, jako například výsadková praxe, spojařské či speciální kurzy a podobné. Vzhledem k postupné digitalizaci bojiště by neměl mít zájemce o tuto

zařazen na seznam osob oprávněných navádět spojenecké stroje.

TŘI HELLFIRE NESTAČILY

Výše popsaným výcvikem prošli mezi jinými také kapitán Pavel Ostrý a praporčík Jan Ježek. Právě tyto dva vojáci se stali prvními českými návodčími nasazenými ve skutečném boji. Od dubna do října 2007 působili v sestavě útvaru speciálních operací Vojenské policie v rámci mise ISAF-SOG v Afghánistánu. Ještě před svým odletem k již druhé misi poskytli A reportu exkluzivní rozhovor.

„Naším hlavním posláním v Afghánistánu byla podpora vlastní jednotky Vojenské policie s tím, že pokud zrovna neplnila konkrétní úkol, byli jsme k dispozici britskému velení,“ zahajuje vyprávění kapitán Ostrý. „Nasazovali nás dvěma způsoby. Účastnili jsme se prakticky každé bojové operace jednotky SOG, kdy jsme plnili stejné úkoly jako její kmenoví příslušníci. Teprve pokud vznikla potřeba letecké podpory, dostali jsme se k naší profesi návodčích a zařídili vše potřebné k úspěšnému navedení. Druhý způsob byl opačný – hlavním úkolem bylo zničení přesně daného a známého cíle, letecká podpora byla vyžádána s předstihem a vojenští policisté pak jen zajišťovali naši ochranu. Dalo by se říci, že jednou jsme pomáhali my jim a podruhé zase oni nám,“ říká kapitán Ostrý.

K jedné z prvních operací, při nichž byli využiti i návodčí, došlo hned na začátku jejich afghánské mise. „Úkolem SOGu bylo tehdy zneškodnění protivníka, který se ukrýval v jedné z vesnic v údolí řeky. Po provedení hlavního útočného manévru se vojenští policisté vydali mezi budovy, aby důkladně prohledali každý jednotlivý objekt. Celá vesnice se totiž skládala z takzvaných compoundů, tedy jakýchsi dvorů obestavených vysokou zdí. Spolu s kolegy jsme zůstali na shromaždišti, kde jsme měli i další munici, auta a čtyřkolky, a odtud jsme kryli jižní část jednotky. Krátce nato se ozvala střelba z jednoho compoundu a po chvíli se k nám připlazil britský voják, kterého jsme již znali. Ten nás požádal o pomoc, a tak jsme se přesunuli na střechu vedlejšího domu a snažili se zjistit, odkud přesně

střelba vychází. Identifikovali jsme několik střelců ve vzdálenosti zhruba 300 metrů. Zatímco jeden z nás zaměřoval souřadnice cíle, druhý navázal spojení s nadřazeným stupněm a vyžádal leteckou podporu,“ vzpomíná praporčík Jan Ježek.

Protože tento útok nebyl plánovaný, nebylo možné požadovat konkrétní typ letadla s konkrétní municí, proto museli návodčí čekat, jaký stroj v danou chvíli přiletí. V tomto případě dorazila na místo dvojice amerických bitevních vrtulníků AH-64 Apache. „Piloty vrtulníků jsme naváděli vizuálně, protože v té chvíli jsme měli k dispozici jen radiostanici. Naštěstí nedaleko cíle stála věž místní mešity, která posloužila jako vhodný referenční bod a cílový objekt tak bylo možné dobře popsat. Navíc z budovy neustále vycházela střelba, nemohlo tedy dojít k záměně s jiným domem,“ dodává kapitán Pavel Ostrý. Vrtulníky Apache proto odpálily celkem tři řízené střely Hellfire, které zničily hlavní budovu a také jednu ze zdí obepínající celý dvůr. Teprve v tu chvíli se odkryl jeskynní systém, v němž bylo mimo jiné

i skladiště zbraní a kde se schovávali další protivníci.

Zničení podzemních chodeb ale už nebylo v silách vrtulníků, a tak přišly na řadu dánské stíhací letouny F-16. Zatímco operátoři vrtulníků ozařovali cíl laserovým paprskem, odhodil pilot F-16 500librovou řízenou pumu, která dopadla s centimetrovou přesností. „Dánský pilot navíc celou lokalitu sledoval pomocí speciálního průzkumného kontejneru, díky němuž odhalil další nepřátelské vojáky ukrývající se v nedalekém porostu. Po nezbytném procesu ověřování, zda se nejedná o vlastní jednotku, dostal povolení k útoku, načež další puma dopadla na toto místo. Celý nálet pak završila tisícilibrová puma svržená opět na vstup do podzemí. Teprve poté protivník definitivně přestal klást odpor,“ popisuje závěr operace praporčík Ježek.

SPRÁVNĚ SE POUČIT

Dva čeští letečtí návodčí provedli během své mise dvojnásobný počet navedení, než je dlouhodobý průměr v celém Afghánistánu. Ne vždy šlo ale

o navedení letounů vyzbrojených pumami či raketami. Návodčí totiž slouží také k navádění průzkumných strojů, a co je velice zajímavé, i k navádění bezpilotních prostředků. Každopádně však prokázali své kvality a u svých kolegů i velitelů si získali značné uznání.

Zkušenosti, které přivezli do vlasti, hovoří jasně – systém výcviku je nastolen správně a umožňuje plnění i těch nejnáročnějších bojových úkolů. Přesto se v armádě objevují snahy o jeho změny. Zatímco podle původního zadání se měli návodčí připravovat na jediné místo a poté být podle potřeby přidělováni k jednotkám nasazovaným do bojových operací, dnes zaznívají požadavky na trvalé zavedení této odbornosti u konkrétních jednotek. Vzhledem k délce a náročnosti výcviku návodčích je ale otázka, zda by v takovém případě bylo možné udržovat jejich kvalifikaci na potřebné úrovni. Rozhodně by nebylo moudré přijít kvůli neuváženému rozhodnutí o schopnosti, jichž po letech usilovného výcviku a investování značných prostředků představení letečtí návodčí z Náměště nad Oslavou dosáhli.

